

אבדה בחדר מדרגות בבנין מגורים משותף

ראשי הפרקים

- א. פתיחה
- ב. האם מהני יאוש ברשות?
- ג. מצלמות בחדר המדרגות
- ד. אבדה בבנין מגורים באזור בו רוב האנשים אינם שומרי תורה ומצוות
- ה. השבת אבדה למנוע חילול ה' וכדי לקדש שמו יתברך
- ו. סיכום ומסקנה

א. פתיחה

מדובר בשטר בודד וללא סימנים עליו ולכן לכאורה בפשטות היה נראה לומר שאין חיוב להכריז על האבדה והיא של המוצא.¹

אמנם לאור המיקום שבו נמצאה האבדה ולאור המציאות של היום, הן מבחינת ה"טכנולוגיה" והן מבחינת האנשים (שמירת תורה ומצוות וכן יחסם של אותם שאינם עדיין שומרי תורה ומצוות לציבור ששומר תורה ומצוות) יש לדון בענין מכמה בחינות וננסה בעזה"ת לרדת לעומקם של הדברים.

ב. האם מהני יאוש ברשות?

איתא בגמרא ב"מ כו: "אמר רבא ראה סלע שנפלה, נטלה לפני יאוש ע"מ לגוזלה עובר בכולן, משום "בל תגזול ומשום "השב תשיבם" ומשום "לא תתעלם" ואע"ג דאהדרה לאחר יאוש מתנה בעלמא הוא." ושואלים הראשונים איך אע"ג שמחזיר את האבדה הרי זה כמתנה בעלמא?

ומתוך הרמב"ן (נד, ב בדפי הרי"ף) וז"ל: "וזו כיון שנתכון לגוזלה ולא להשיבה הרי היא כמונחת בקרקע ונקנית ביאוש מטעם אבדה, דבשלמא היכא שנטלה

---

¹ עיי שו"ע חו"מ רסב,ו.

בתורת אבדה ולא ע"מ לגוזלה קודם יאוש, דא"א לקנותה ביאוש מפני שידו כיד בעלים ושומר שכר שלהם הוא הלכך לעולם אינה נקנית ביאוש הואיל וישנה ברשות בעלים. אבל בזו שע"מ לגוזלה נטלה הרי היא לבעלים כמונחת בקרקע ונקנית ביאוש לגמרי כדין מוצא מציאה לאחר יאוש ואינו חייב לשלם דמים כלל כדי לקיים "והשיב את הגזילה", שהרי נקנית לו לגמרי בייאוש מטעם אבדה, הלכך אע"פ שהחזירה עובר בכולן".

נמצאנו למדים מדבריו אלו שכשנוטל אבדה ע"מ להחזירה לבעלים נעשה כשומר שכר² של הבעלים וידו כיד הבעלים והאבדה הרי היא ברשות הבעלים ואפי' יתיימש הבעלים לא יכול המוצא לזכות בה דיאוש ברשות לא מהני.³

וכן מצאנו להדיא בשיטה מקובצת ריש פרק לו מציאות" בשם הריטב"א,

וכן הוא בנימוקי יוסף (יב, ב בדפי הרי"ף) לגבי ההוא גברא דאשכח כופרא בי מעצרתא. וכן מתורץ בדברי הרשב"א לגבי הא דמחציו ולפנים של בעה"ב (בי"מ כו, ב) ולא אמרינן דמתיאש משום דלא מהני יאוש ברשות. מצאנו אם כן שדעת הרמב"ן וסיעתו דלא מהני יאוש ברשות.

1. דעת התוס'

אמנם יש לעיין בדברי התוס', שמדברי התוס' ב"ק סו. ד"ה הכא, משמע שהטעם שלא זכה המוצא באבדה הוא כיון שכבר נתחייב בהשבה (ולא כמו שכתב הרמב"ן שהוא משום שנעשה כשומר של הבעלים וידו כיד הבעלים ויאוש ברשות לא מהני). ומפה אפשר להבין שאכן התוס' לא ס"ל דיאוש ברשות לא מהני וכן משמע מדברי רבים מהאחרונים.

בספר אבן הטוען (ב"מ כא) הוכיח זאת מדברי התוס' ב"ק ס"ו. שכתבו שתורת "באיסורא אתא לידיה" קאי אף כאשר נטלה ע"מ לגוזלה, ושם הרי אין יאוש ברשות כלל.

---

² המחנ"א כתב שלרמב"ן הוא כשי"ש וזה תלוי במחלוקת רבה ורב יוסף ב"ק נו, אך למאן דס"ל שהוא כשי"ח אע"פ שהוא כפקדון אינו עומד ברשותו ממש שלא יחול יאוש בעלים. אמנם יש מי שסבור שהרמב"ן כתב שומר שכר כי לדינא סובר כן אך סברתו לגבי יאוש בעלים תתכן גם למ"ד שהוא שי"ח.

³ ולדבריו מה שכתב גבי יאוש שלא מדעת, אע"ג דשמעינן דמייאש אחי"כ, באיסורא אתא לידיה, הכונה קודם יאוש ותו לא מהני יאוש דשומר שכר שלו הוא וידו כיד בעלים, קצוה"ח רנט, א.

גם במחנ"א (קנין חצר סי' ט) כתב שהתוס' חולקים על הרמב"ן, וכן כתב רע"א גבי התוס' ב"מ כ"ו (ד"ה וניזל).

בשיעור מאת ראש ישיבת מיר, הרב פינקל (בתוך ספר קובץ כולל ישיבת מיר) נתבאר, שהתוס' והרמב"ן חלוקים, וביאר שם שהחילוק הוא משום שלדעת התוס' דין יאוש הוא מצד "מתיר", כלומר שכשהבעלים התייאש מחפצו, אע"פ שלא יצא החפץ מרשותו כלל ועדיין הוא בעלים על החפץ, במצב זה לא אסרה התורה לקחת ממנו את החפץ. לעומת זאת לשיטת הרמב"ן ורש"י דין יאוש הוא מצד "סילוק" וזה מהני רק כשהחפץ אינו ברשותו.

גם בספר רשימות שיעורים לרב יוסף יצחק קלמנסון כתב שהתוס' והרמב"ן חולקים,⁴ וכן כתב בספר אור תורה שכך משמע מדברי התוס' לגבי הא דמחציו ולפנים הוא של בעה"ב, שכתב שהוא משום שבעה"ב לא שוכח את חפציו ימים רבים (ולא כרשב"א שס"ל שהוא כיון שיאוש ברשות לא מהני).

גם האמרי משה כתב שהתוס' חולקים, וכתב שלכאורה נפק"מ בין דעת תוס' לדעת רמב"ן, שלשיטת התוס' (שלטעמו לא זכה המוצא באבדה כי התחייב בהשבה) אדם אחר כן יכול לזכות בחפץ כי הוא לא התחייב בהשבה, אך יש לדחות כיון שחייב השבת אבדה של הראשון מעכב מהשני לזכות בחפץ.

הפתחי חושן (אבדה פ"ה) כתב גם הוא שיאוש ברשות הוא מחלוקת בין התוס' ורמב"ן ושכן דעת המנחת פתים ותרומת הכרי.

אמנם מדברי נתיבות המשפט (רנט, א) שמחלק בין דין חצר משתמרת לדין חצר שאינה משתמרת, משמע שלא מוכרח שהתוס' והרמב"ן חולקים.⁵

בספר קונטרסי שיעורים (עמ' ע) לרב גוסטמן, כתב שם הרב שכו"ע מודים שיאוש ברשות לא מהני ומה שהוצרכו התוס' ב"ק סו, א, ד"ה הכא נמי להטעם שכבר נתחייב בהשבה הינו דסבר שאומנם המוצא הוא השומר של הבעלים, אך כיון שהבעלים אינם יודעים מי המוצא והשומר שלהם, נמצא שהשומר גופא אבוד מהבעלים כמו האבדה והשומר גופא אינו ברשות הבעלים, לכך אין זה יאוש ברשות הבעלים.

לענין הלכה (לשיטה שחולקים התוס' והרמב"ן) נחלקו האחרונים :

---

⁴ וכתב שנחלקו אם יאוש בטעות הוי יאוש.

⁵ וראה לעיל בשיטת הרמב"ן.

דעת הש"ך (רנט,א) כשיטת הרמב"ן.⁶ לעומת זאת, שו"ע הרב סתם בהלכות מציאה, הלכה יא כתוס'.

2. ביאור שיטת הרמב"ן

כדי להבין שיטת הרמב"ן שיאוש ברשות לא מהני, בנוגע לנידון דידן של אבדה בחדר המדרגות, ננסה להבין את שיטתו ונביא שלוש הבנות באחרונים של שיטת הרמב"ן:

קצות החושן מביא דעת הרמב"ן שבנטל האבדה ע"מ להשיב נעשה כשומר לבעלים וידו כיד הבעלים ואי אפשר לקנותו ביאוש, הואיל וישנה ברשות הבעלים ומקשה עליו מארבע מקומות:

א. שור הנסקל (כריתות כד,א) שהוזמו עדיו וכל הקודם זכה בו, אע"פ שברשות בעלים.⁷

ב. תאנה הנוטה לרה"ר ומצא תאנה תחתיה (בי"מ כא,ב) דהוי מטעם יאוש אע"ג דברשותו.

ג. המוצא מעות בביה"כ, הרי אלו שלו (בי"מ כד,א) אע"ג דחצר השותפין הוא ואין בו דין חלוקה וא"כ לא נפיק מרשותיה, ואפילו הכי נקנה ביאוש.

ד. נתיאש מעבדו (גיטין מא.) שאע"ג דעבד חשוב לעולם ברשותו, דיד עבד כיד רבו, מהני יאוש.

לכן כתב קצות החושן שיש לומר שהרמב"ן לא בא לאפוקי רשות בעלים, אלא ברשותו נמי מהני יאוש כל היכא דלא אתי חצירו וזכתה לו (כמבואר בהג"ה רסח,ג), ובמקרה של נטלה ע"מ להחזירה, שהוא כשומר, כיון שהשומר אינו מתייאש שהרי האבדה תחת ידו וידו כיד הבעלים, א"כ יאוש הבעלים לא מהני.

נתיבות המשפט הביא את קושיות קצות החושן וגם הקשה מדברי תוס' (כו,א) בד"ה וניזל בתר בתרא, שכתב "ואין מתייאש ממנו כיון דאין נוכרים איתו וכו'". משמע דאם שמענו דמייאש, דמהני יאוש.

ותירץ שאבדה שמונחת במקום שאינו משתמר דהוי כהפקר לכל עובר ושב מיקרי האבדה שאינה ברשותו ומהני יאוש, אבל כשהיא במקום המשתמר

⁶ אמנם בסי' רס ס"ק ח פסק כתוס', דטעמא שבכותל מחציו ולפנים הוי של בעה"ב משום שאין בעה"ב שוכח חפציו ימים רבים וכבר הרגיש בסתירה זו בספר תרומת הכרי.

⁷ וכתב שיש לתרץ שהוא מצד הפקר, דכשנגמר דינו הפקירוהו בעליו.

מיקרי ברשותו ולא מועיל יאוש, שהתורה ריבתה יאוש גבי אבדה וזו לאו שמה אבדה.

לכן לא קשה מה שהקשה קצוה"ח מעבד שברח ומהני ביה יאוש אע"ג שיד עבד כיד רבו והרי הוא ברשותו, דכיון שהעבד גזל את עצמו וברח הוי כאילו הוא ביד גזלן אחר ומיקרי אינו ברשותו.

גם לא קשה מדברי התוס' כו. הנ"ל, דשם מיירי בחצר שאינה משתמרת, דלא מבעיא דבג' נכרים אינה משתמרת, אלא אפילו בג' ישראלים אינה משתמרת.

בחידושי רבנו מאיר שמחה כתב שמה שהקשה קצוה"ח משור הנסקל ומנתיאשתי מפלוני עבדי, דאע"ג שהם ברשותו מהני יאוש, לא קשיא מידי,

שהרי בשור הנסקל אין הייאוש מסיבת שאינו ברשותו, רק מצד שהבי"ד יקחוהו ויסקלוהו, וכן ב"נתיאשתי מפלוני עבדי" שידוע שהעבד בביתו ובכל זאת מייאש מטעמים אחרים ושפיר מהני יאוש. אבל הכא (בנטלה ע"מ להחזירה) היאוש הוא מטעם דסבר דאינו ברשותו, וכיון שהוא ברשותו, הוי יאוש בטעות ואין כאן יאוש, ע"כ.⁸

3. בנידון דידן (אבדה בחדר המדרגות)

לשיטת קצוה"ח שכשחצרו אינה קונה לו יש יאוש ברשות (אא"כ כגון הא דנטלה ע"מ להחזירה שהשומר לא התייאש וידו כיד הבעלים ולכן אין יאוש בעלים), הרי שבחדר המדרגות בבנין משותף שדינו כחצר שאינה משתמרת,⁹ וחצירו אינו זוכה לו יאוש מהני.

גם לדעת נתיבות המשפט (שחילק בין אבדה במקום המשתמר לבין אבדה במקום שאינו משתמר), יאוש בחדר המדרגות בבנין משותף מהני משום דחדר המדרגות הוי חצר שאינה משתמרת.¹⁰

---

⁸ דיו יאוש בטעות אי הוי יאוש ידון לקמן.

⁹ כן הובא בספר "שלח תשלח" בשם הגר"ח"ק וכן דעת הגריש"א וכן הובא שם בשם החזו"א וכן כתב גם בספר "שבת אבדה כהלכה וכן דעת רוב האחרונים. (ואמנם בספר משפטיך ליעקב, עמ' רס"ט, הביא שיתכן שאגודה חולק וס"ל שבמקום שמצויים רבים הוי חצר המשתמרת, אך זה אינו מוכרח שס"ל כן).

¹⁰ עפ"י המובא בספר שלח תשלח בשם הגר"ח"ק וכן דעת הגריש"א. בספר משפטיך ליעקב הביא שיתכן והאגודה חולק וס"ל שבמקום שמצויים רבים הוי חצר המשתמרת.

גם לדעת רבינו מאיר שמחה הכהן נראה לכאורה שיאוש בחדר מדרגות מהני, דלא שייך פה לומר את הסברא (שאמר לגבי נטלה ע"מ להחזירה) שהתייאש כי חשב שהאבדה אינה ברשותו והרי היא ברשותו (ששם הוא כי יד השומר כידו) והוי יאוש בטעות ולא מהני היאוש, כי חדר המדרגות בבנין משותף הוי חצר שאינה משתמרת ורבים עוברים בה אמנם יש לדון אי הוי יאוש בטעות מטעם אחר ויתבאר אי"ה לקמן).

כן נראה להלכה שבמצא אבדה כגון זאת (שטר אחד ללא סימנים) בחדר המדרגות אין על המוצא חובת השבה והוא זוכה באבדה.

וכן פסק להלכה בספר הלכות השבת אבדה (לסי' רסח עמ' שסא), וכן כתב גם בספר השבת אבדה כהלכה וכן הוא בספר תורת האבדה (פרק יד ס"ג).

ואמנם בספר רועה בשושנים הלכות השבת אבדה (עמ' מד) כתב שנראה למסקנה שהוי חצר המשתמרת אך זה רק לגבי חפצים גדולים כעגלות וכו' שהדיירים רגילים להניח שם והגנב מפחד לקחתם פן ייתפס, (עיין שם).

ג. מצלמות בחדר המדרגות

אמנם ראינו לעיל שלכאורה אין חיוב השבת אבדה כגון הנידון דידן בחדר מדרגות בבנין משותף וראינו שכן פסקו להלכה אחרוני דורינו, אך עדיין יש לענ"ד לעיין בדבר מטעם אחר והוא מצלמות האבטחה המצויות כיום בכניסה לבנינים רבים.

המציאיות היום שבבנינים מסוימים "מתעסקים" הרבה עם התוכן שמצולם שם- מגניבות של חפצים כגון אופניים חשמליות ועד חקירה מהיכן הגיעו כתמי הקפה ל"לובי" של הבנין וכו'- כשבלחיצת כפתור יכול האחראי מטעם הבנין (או מטעם "עצמו") לעקוב אחר הקורה ב"זמן אמת" בבנין במספר מוקדים וכן לצפות בהקלטות של השעות והימים הקודמים ששמורים ב"מערכת". במקרה ש"הצליח" האחראי לזהות מהיכן הגיע למשל כתם הקפה שחיפש אחר הגורם לו, הוא מנסה לזהות מיהו המופיע ופונה אליו ואם אינו מצליח אז לפעמים נעשה "שיתוף הדדי" של דירים אחרים בנסיון לזהות את הגורם והאם הוא מהבנין או מהאורחים של הבנין.

כמו כן יש לצרף לכל האמור לעיל את זה שנעשה הדבר כהרגל אצל אנשים לצלם הכל-מלצלם את עצמם אוכלים רוגעלאך ולשלוח לחבריה, דרך איזה חתול צבעוני שראו ברחוב ועד רכב שחסם אותם והם מצלמים ומאיימים

לשלוח למשטרה, וכן כל דבר שמעניין ומעצבן אותם, מיד "נכנסים למצב" ומצלמים.¹¹

ההתעסקות העצומה הזאת בתחום הצילום שאנו חווים יוצרת לענ"ד מציאות שבה יש מודעות גדולה שכל דבר מצולם או עתיד להיות מצולם. לכן כשאנו באים להתמודד עם שאלה של מציאת אבדה (וכמו בעניינים אחרים של ממון כגון פריצה לחנות או נזק שנעשה לרכוש) יש להתייחס לענין המצלמות כגורם משפיע.

בנידון דידן של אבדה בחדר מדרגות בבנין משותף עם מצלמות אבטחה "פעילות" ו"נצפות" באופן תדיר (ממש כמעט "בנות יומן") יש לומר שיתכן מאוד שאם נאבד משהו לאחד הדיירים, אז יינסה לחפש ולהתחקות אחר האבדה באמצעות המצלמה וכפי שהיה עושה אילו היה נגנב ממנו חפץ כלשהו.

בספר בינת המשפט¹² נשאל לגבי ענין דומה, של מציאת כסף בחנות שיש בה מצלמות וכתב שם וז"ל: בסברא היה נראה נראה שכיון שיש מצלמות, אין האובד מתיימש וחייב להחזיר אם נפל. אלא שיש לדון בזה, דאם האובד אינו יודע שיש מצלמות באמת מתיימש, אם כן לכאורה הוי יאוש בטעות, דאם היה יודע שיש מצלמות לא היה מתיימש ודין יאוש בטעות הרחיבו בו מאוד הפוסקים, ע"כ. ובהמשך דבריו כתב וז"ל: ועוד יש להוסיף ולדון בזה, דהנה אף דקי"ל (חו"מ, רנט, ג) דהמוצא אבדה במקום שרבים מצויים שם, אם הם ישראל חייב להכריז, מכל מקום אם ידוע שיש הרבה אינשי דלא מעלי, או תינוקות שאינם מחזירים האבדה, כתב בספר משפט האבדה¹³ שיש להסתפק בזה אם לא הוי יאוש כיון שהמאבד מתיימש ותולה שיטלוהו קטנים או אינשי דלא מעלי, ולפי זה במרכז קניות גדול שיש הרבה תינוקות ואינשי דלא מעלי מהאובדים וכדו' יש להסתפק אם לא הוי יאוש אבל במוצא בבית מדרש שיש מצלמות, בזה לא שייך טעם זה.

לסיכום דבריו כתב הבינת המשפט, שאם יש מצלמה ומצלמת באופן שאפשר לראות ממי נפל (מבחינת גובה המצלמה וכ"ו) והאנשים יודעים שיש מצלמה ורוב האנשים שם בחזקת אינשי דמעלי ולא תינוקות, מסתבר שלא הוי יאוש

---

¹¹ ולציין למציאות של 'רחפנים' עליהם מורכבת מצלמה לשימוש גרומי אכיפה ציבורים כגון משטרה ופיקוח עירוני ונמצאים אף בשימוש פרטי.

¹² לרב יצחק בירך דסקל, דומ"צ בב"ב וראש בית ההוראה בינת המשפט לענייני ממונות.

¹³ לגר"מ גרוס, רנט, ג בבירור הלכה ס"ק ת.

ויחזיר למי שרואה במצלמה שנופל ממנו, ואם יש שם הרבה תינוקות והרבה אנשים שבתזקת אינשי דלא מעלי, יש להסתפק אם לא הוא יאוש. ואם האנשים הנכנסים למקום לא יודעים שיש מצלמה, הוא יאוש בטעות, ונחלקו הפוסקים אם הוא יאוש, עכ"ד.

עולה מדבריו של בעל בינת המשפט:

א. כשהאנשים יודעים שיש מצלמות ואין שם הרבה תינוקות ואינשי דלא מעלי- אין ייאוש.

ב. כשיש הרבה תינוקות והרבה אינשי דלא מעלי-יש להסתפק אם יש יאוש.

ג. כשלא יודעים מהמצלמות – זה יאוש בטעות ומחלוקת הפוסקים.

ונראה לפי דבריו, לענינו, שכשיודעים מהמצלמות שבחדר המדרגות יש להסתפק אם יש יאוש כי עוברים הרבה "תינוקות" ואינשי דלא מעלי¹⁴ ואינו דומה זה למקרה של מוצא בבית המדרש שבו מצלמות, שהביא בתשובתו (והובאה לעיל).

גם לגבי מה שכתב שאם לא יודעים שיש מצלמות הוא יאוש בטעות, נראה לעני"ד שיש לדון בענין מכיון שיתכן לומר שגם אם הדירים יודעים שיש מצלמות אבטחה בבנין, עדין רמת המודעות לאפשרות שימוש בהם היא נמוכה יחסית לעומת חנות, שהרי בחנות ברור לכולם שיש מצלמות ואם קורה משהו ישר "רצים" למצלמות, אך בבנין לפעמים המציאות היא של "התעסקות" פחותה עם המצלמות. לכן אולי אפשר לומר שאפי' שכן יודעים שיש מצלמות, זה "כמעט" כאילו לא יודעים (כי המודעות פחותה מאשר בחנות כאמור) ובכל זאת הוא יאוש בטעות.¹⁵

לכן ננסה בקצרה להתייחס לדין יאוש בטעות:

בגמרא, כריתות כד,א, לגבי שור הנסקל והוזמו עדיו, אומר ר' יוחנן: כל הקודם בו זכה.

---

¹⁴ וכמו שמצוי לצערינו גניבות מתוך חניות וכניסות לבנינים.

¹⁵ ולאור מה שהובא לעיל שלר' מאיר שמחה הסיבה שבנטלה ע"מ להחזירה לא הוא יאוש דהוי יאוש בטעות וכ"ד החזו"א ב"ק ס"י יח ועי' ח"י הגרש"ש ב"מ ס"י כ.

אמנם בירושלמי, ב"ק פ"ד ה"ח, זו מחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש שלר' יוחנן כל הקודם בו זכה ולריש לקיש הוא יאוש בטעות ולא ולא זכה.

ונחלקו הפוסקים האם שור הנסקל יש לדונו מצד הפקר בטעות או מצד יאוש בטעות וכן האם יאוש בטעות מהני.

שו"ת באר יצחק (יו"ד כג ענף א) כתב שמחלוקת ר' יוחנן וריש לקיש האם יאוש בטעות הוא יאוש והלכה כר' יוחנן, שיאוש בטעות הוא יאוש.

בשו"ת בית יצחק כתב (ליישב התוס' בפסחים נו, א, ד"ה אלא, שלשיטתו הפקר בטעות לא מהני) שאפילו שהפקר בטעות לא מהני, יאוש בטעות מהני, וכמו שפסק קצוה"ח סי' קמ"ב דיאוש אפילו בטעות מהני. ולפי זה שור שנסקל ואומר ר"י שמהני, זה כי זה מצד יאוש (ולא כמו שכתב קצוה"ח, סי' תה ששור הנסקל שהוזמו עדיו, מדין הפקר הוא). וראה עוד במשפט שלום קצד, ב.

והטעם שיאוש בטעות מהני, כתב במהר"ם שיק (יו"ד שצא), דהרי כל יאוש הוא בטעות דאילו היה יודע שימצאנה אדם לא הוה מייאש.

אמנם בספר תרומת הכרי (רסב) כתב בדבר שמעיקרא נעשה בטעות ("טעות לשעתו") כולי עלמא לא פליגי דלא עדיף מקנין גמור, שכשנעשה בטעות חוזר, אבל בדבר המתחדש אח"כ מהני היאוש אף בטעות. ובזה נחלקו ר"י וריש לקיש: שר"ל סובר שהטעות היתה מעיקרא שאם היה יודע ששקר בפי העדים היה טורח ומייתי עדים להזימם ולא היה מתייאש,

ולדעת ר"י זה רק ספק ואין לומר שמכח הספק שמא אם היה יודע אז שיבואו לא היה מתייאש והוא יאוש בטעות, אבל במקרה של טעות לשעתו בודאי, גם ר"י מודה דלא מהני ואין כאן יאוש (דלא גרע משאר קנין בטעות ונדר בטעות והקדש בטעות).

בספר אבן הטוען הביא דעת המהר"ק לגבי הא דבחוב לא מהני אמירת ווי לחסרון כיס שהוא משום יאוש בטעות. ולפי זה האובד שפיר גמר ומייאש ואעפ"כ אסור לזכות בה דהוי יאוש בטעות. וכתב שם שגם לחזו"א (ב"ק יח), יאוש בטעות לא מהני וכ"כ בערוך השולחן (סי' רנט, סעי' ב).¹⁶

---

¹⁶ שכך הבינו בדברי הרמב"ן לגבי נטל האבידה ע"מ להשיב וכשיטת ר' מאיר שמחה.

בספר תמצית סוגיות (לרב קרלשטיין ב"מ סי' ו) כתב לגבי המחלוקת ר"י ור"ל בירושלמי, שכתבו האחרונים שלכ"ע יאוש בטעות לא הוי יאוש, אלא דהתם עד שהוזמו העדים באמת דין השור היה ליסקל ולא חשיב יאוש בטעות.

בספר רשימות שיעורים (לרב קלמנסון ב"מ עמ' קעב) הביא דברי ר' מאיר שמחה הכהן שמפרש טעמא דהרמב"ן דיאוש ברשות לא מהני משום דהוי יאוש בטעות, וכתב שלפי זה, זו מחלוקת הרמב"ן והתוס', שלתוס' יאוש בטעות הוי יאוש ולרמב"ן יאוש בטעות לא הוי יאוש.

לסיכום, מצאנו שיש הסוברים שיאוש בטעות מהני, יש המחלקים בין טעות מעיקרא לטעות שהתחדשה אח"כ ויש הסוברים שיאוש בטעות לא מהני.

ד. אבדה בבנין מגורים באזור בו רוב האנשים אינם שומרי תורה ומצוות

עוד ענין שיש לדון בו הוא ענין המציאות של היום שבה יהודים רבים שעדיין אינם שומרי תורה ומצוות, ויש לדון משני צדדים:

(א) האם צריך להחזיר אבדה ליהודי שאינו שומר תומ"צ.

(ב) האם יש חיוב אבדה כשהאבדה נמצאת בסביב שרוב האנשים בה אינם שותומ"צ.

השו"ע (רסו,ב) פסק שחייב להשיב אבדת ישראל אפי"ו הוא אוכל נבלות לתאבון אבל יהודי מומר להכעיס וכן יהודי עובד עבודה זרה וכן יהודי מחלל שבת בפרהסיא אסור להחזיר אבדתם כגוי, לפי זה אין לכאורה חיוב השבת אבדה ביהודי שאינו שומתומ"צ.

אמנם הסכמת גדולי דורנו שמצא אבדה וידוע שהיא של יהודי שאינו שומר תורה ומצוות, חייב להשיב, אא"כ שידוע שהוא מומר להכעיס, וכ"כ הגריש"א והגר"נ קרליץ,¹⁷ שמחשיבים אותם כתינוקות שנשבו. כך כתב גם בחזו"א, יו"ד סי' ב, ס"ק כת, שאלו שלא התחנכו לתורה ומצוות מקטנותם, הלא הם אנוסים ומצווים אנו להחיותם ולא הוב אותם כאחד מישראל.¹⁸

לגבי השבת אבדה שנמצאה באזור שבו הרוב אינו שותומ"צ, כתב בספר הלכות השבת אבדה - הרי הלכות, שיש מחלקים, שאם ערך האבדה מועט פטור

¹⁷ הו"ד בספר השבת אבדה כהלכה פ"ב ס"ח.

¹⁸ אמנם בספר רועה בשושנים הלי השבת אבדה (נה,ב) הביא שייתכן ואינם נחשבים תינוקות שנשבו כי יש היום סמינרים וכדי ע"ש.

מלהכריז, אף אם ניכר שהאבדה שייכת ליהודי שומתומ"צ ואף אם יש בה סימן, כי בד"כ אותם שאינם שומתומ"צ אינם מחזירים אבדות ולכן המאבד מתייאש, אבל אם ערכה רב חייב להכריז כי דרכם להשיב דבר שערכו רב. לעו"ז יש מחלקים, שרק כסף דרכם לקחת לעמם, אבל חפצים דרכם למסור למשטרה. וכתב מחבר הספר שלדעתו נראה שבכל אופן המוצא פטור מלהכריז משום שבד"כ אינם מחזירים שום חפץ (וכן דעת הגריש"א).

נראה א"כ שבנידון דידן (אבדה בבנין מגורים משותף באזור שבו הרוב אינם שותומ"צ), יש להסתפק אם יש חיוב השבת אבדה כלל, וכ"ש כשמדובר בכסף.¹⁹

ה. השבת אבדה למנוע חילול ה' וכדי לקדש שמו יתברך

עוד יש לעיין בנידון דידן מצד נוסף והוא מניעת חילול ה' ח"ו וכן כדי לקדש שמו יתברך.

השו"ע (רסו, א והוא לשון הרמב"ם אבדה יא, ג), כותב לגבי השבת אבדה לגוי וז"ל: אבדת העכו"ם מותרת שנאמר אבדת אחיך והמחזירה ה"ז עובר עבירה מפני שהוא מחזיק ידי עוברי עבירה²⁰ ואם החזירה לקדש את השם כדי שיפארו את ישראל וידעו שהם בעלי אמונה ה"ז משובח ובמקום שיש בו חילול ה' אבדתו אסורה וחייב להחזירה ובכל מקום מכניסים כליהם ככלי ישראל מפני דרכי שלום, עכ"ל. מכאן רואים שלמרות שאין חיוב השבת אבדה לעכו"ם ואדרבה המחזירה עובר עבירה, אפ"ה, בשביל קידוש ה' זה משובח להחזיר אבדת עכו"ם, וכדי למנוע חילול ה' חובה להחזירה.

ואמנם מה שכתב מרן בשו"ע הוא לגבי אבדת עכו"ם, אך לעני"ד יתכן לומר שבמציאות ימינו שכשלצערנו הרב, יש ציבור גדול שאינו שומר תומ"צ ויש אצלו מיעוט "מלמעלה" שמנסה להכפיש, להתסיס, ולהפריד ולנתק ח"ו בינו לבין הציבור השומר תומ"צ, צריך להיות זהיר מאוד בכל צעד ושעל. במיוחד

---

¹⁹ אמנם בספר תורת האבידה (לרב ד"צ הלוי פלדמן), פרק ב' עמ' ק, כתב שיש לעיין, שבמקום שיש מצלמות קבועות אשר ניתן לעקוב על ידם אחר גנבים ולוקחי אבידות אולי אין הבעלים מתייאש, שאולי ימצאם יהודי שומתומ"צ, ואם ימצאם יהודי שאינו שומתומ"צ יפחד לקחתם לעצמו, אך נראה שאין לחלק בכך כי אין ה כל כך קל לעקוב אחר הסרטים המצולמים מלפני כמה ימים וגם יתכן שאותו מוצא, מצא את החפץ במקום שבו אין 'כיסוי' של המצלמות.

²⁰ רש"י כתב טען אחר, מפני שמראה בזה שאין מצות השבה חשובה בעיניו למצות בוראו שהרי השיבה גם לעכו"ם שאינו מצווה בזה (סמ"ע רסו, ב).

נכון הדבר לאור זה שהכל מתועד ומצולם היום,²¹ ההסתה "חוגגת" וקרנו של הציבור שומר התומ"צ ירד פלאים. לכן נראה לי שיש מקום גדול להתאמץ ולהחזיר גם אבדת ישראל (כשאין חיוב בכך) מטעמים אלה.

גם כשדנים בנידון דידן, נראה לי שיש להתייחס לשני הטעמים הנ"ל: לטעם של חילול ה', שמא יקח מוצא האבדה את האבדה משום שלהלכה אינו מחויב להשיבה, ובעל האבדה יזכר פתאום שיש מצלמות וינסה להתחקות דרכן אחר האבדה ויראה יהודי בעל מראה של יהודי שומר תורה ומצוות מרים את האבדה והולך ואפילו לא טורח לנסות לחפש של מי זה. במקרה כזה הגיוני מאד שבעל האבדה לא יעשה שקלא וטריא עם עצמו האם מותר היה למוצא לקחת, אלא פשוט יכעס על "הדתי" הזה איך הוא עושה ככה, וח"ו עלול להגרם ח"ו חילול ה'.

וכן יש לומר לטעם השני, שבמציאות כזאת, כאמור לעיל, של התססה וכו', אם ינסה מוצא האבדה לחפש אחר בעל האבדה אף על גב שאינו חייב וכן בדבר כמו כסף שגם המאבד מבין שהסיכוי למוצאו לכאורה לא גבוה (הן בגלל שהוא חושש שמי שימצא פשוט יקח לעצמו והן משום שקשה לאתר של מי הכסף ולא ברור שמי שימצא יטרח עד כדי כך כדי להחזיר), יכול הדבר לגרום לקירוב לבבות²² ואהבת חנינם וקידוש ה'.

ו. סיכום ומסקנות

נראה לומר בנידון דידן, על פי מה שהתבאר בעזרתו יתברך במאמר, שלשיטת קצוה"ח ונתה"מ בהסברם דברי הרמב"ן לגבי נטל אבדה על מנת להחזירה, שבחדר המדרגות אין חובת השבה, כי חדר המדרגות הוא חצר שאינה משתמרת ולכן אינה זוכה לו, וכן כתבו להלכה בספר השבת אבדה כהלכה ובספר תורת האבדה.

עוד ראינו שיש לדון מצד המצלמה, שיתכן לומר מסברא שהמאבד לא מתייחס ודן בכך בספר בינת המשפט ולפי מה שכתב למסקנה יש להסתפק בכגון דא

²¹ הנכתב כאן ללא התייחסות לדיני יאוש שנידונו לעיל.

²² ואמנם ראיתי בספר תורת האבדה (לרב אלעזר נידאם) שכתב שיחזיר אבדה ליהודי שאינו שומתומ"צ כשבכוונתו להחזירה משום דרכי שלום וקידוש השם, אפי' לצד דאין חיוב בהשבתו מצד השבת אבדה, עכ"ד. אך נראה שאין מפה ראייה למה שכתבתי (שיתכן שיש ענין להחזיר מפני חילול ה' וכן לקדש שמו ית', גם בישראל), אלא שהוא כותב (לדעה שיהודים שאינם שומתומ"צ אינם נחשבים תינוקות שנשבו אלא נתייחס לעבודתם כאל אבדותיו) שלמרות שאין חובת השבת אבדה יחזיר משום דרכי שלום וקידוש ה'.

(חדר מדרגות שמצויים הרבה תינוקות ואינשי דלא מעלי) אם הוי יאוש, ואם אינו יודע שיש מצלמות,²³ הוי יאוש בטעות והוא מחלוקת הפוסקים שיש סוברים שהוי יאוש ויש סוברים שלא הוי יאוש ויש מחלקים בין טעות לשעתו (טעות מעיקרא) לבין טעות המתחדשת.²⁴

עוד ראינו שיתכן לומר שאין חובת השבת אבדה כלל בכהאי גוונא בגלל שהרוב באיזור שבו נמצאה האבדה אינו שומתומ"צ, ויש מאחרוני דורנו שמחלקים בין אבדה בעלת ערך מועט שאין דרכם להחזיר, לבין אבדה בעלת ערך רב שדרכם להחזיר, ויש מאחרוני דורנו שמחלקים בין כסף(שאין דרכם להשיב) לשאר אבידות ויש שסוברים שאין דרכם להשיב שום אבדה ולכן אין חיוב השבת אבדה כלל.

עוד כתבנו שיתכן לומר שיש להחזיר משום שלא יהיה חילול ה' ח"ו וכן לקדש שמו ית', ואומנם השו"ע כתב טעם זה לענין השבת אבדת גוי, אך יתכן שבמציאות של ימינו יש ענין לנהוג כך גם לגבי אבדת ישראל.

ונראה לי למסקנא, שמכיוון שמצד יאוש ברשות אין חיוב אבדה וכ"פ פסקו אחרוני דורנו, ולעו"ז החשש שלנו בגלל נוכחות המצלמות הוא רק מספק אי הוי יאוש (כשמודע למצלמות) או שאולי הוי יאוש בטעות(כשאינו מודע למצלמות) והוא מחלוקת גדולה בפוסקים, ובצירוף זה שנראה שלכו"ע כשמדובר בשטר בודד שנמצא באיזור שהרוב שם אינו שומתומ"צ, אין חיוב השבת אבדה (הן משום שזה כסף והן משום ערך האבדה), נראה לומר להלכה שאין לחייב את המוצא להשיב את האבדה.

ובכ"ז לאור מה שכתבנו לעיל,²⁵ נראה שראוי מאוד להתאמץ להשיב האבדה כדי למנוע חילול ה' וכדי לקדש שמו יתברך ולהרבות אהבת חנינם בעם ישראל.

---

²³ ולפי מה שכתבנו לעיל בענין זה, אולי אפילו שידוע שיש מצלמות, אך רמת המודעות שלו לאפשרות של שימוש בהם נמוכה, ובשונה מחנות ששם יש מודעות גבוהה לאפשרות שימוש במצלמות.

²⁴ וראינו גם בקובץ רשימות שיעורים (לרב קלמנסוף), עמי קע"ב שלפי מה שכתב האו"ש שטעם הרמב"ן בנטל לאבדה ע"מ להשיבה שלא מהני יאוש הוא משום יאוש בטעות, זו מחלוקת התוס' והרמב"ן שלרמב"ן יאוש ברשות לא מהני ולתוס' יאוש ברשות מהני.

²⁵ ועוד שמא אין יאוש בגלל המצלמות או שחשיב יאוש בטעות.